

Forslag til tomtedelingsplan, Østby Terrasse, Gjøvik kommune.

Biologiske vurderinger og forslag til tiltak.

Notat RH 20.06.21 (5 sider)

Oppdragsgiver: Mesterhus Innlandet AS

Oppdragstaker: Reidar Haugan

Innledning og sammendrag

Grunnlag er *Forslag til tomtedelingsplan for Østby terrasse*, datert 16.03.2021 (plankart). Området ble befart av Reidar Haugan og Bjørn Åge Scheide 7. juni 2021 for å kartlegge biologisk mangfold og diskutere mulige tiltak. Dette notatet beskriver registreringene og foreslår realistiske tiltak. Det er satt fokus på forekomster av svartelistearter og rødlistearter i området. Aktuelle tiltak er å sprøyte forekomster med parkslirekne og hagelupin. I tillegg er det begrunna forslag om å benytte eksisterende gressmatte rundt husa på småbruket til vegetering av bl.a. veikanter i utbyggingsområdet. Det siste tiltaket vil forhåpentligvis ivareta de økologiske forholdene for rødlistearter som er registrert i området.

Naturtyper

Området er ei østvendt li som består av ulike naturtyper. Disse er ikke kartlagt i detalj. Området ligger på kalkrik grunn, og dette preger flora og vegetasjon. Rødlistekategoriene følger Artsdatabankens rødliste for naturtyper fra 2018 ([Norsk rødliste for naturtyper \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)), som igjen følger NiN-systemet ([Natur i Norge \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)).

Hele den nedre delen er rik lågurtskog til rik høgstaudeskog som nylig er avvirket. Fragmenter av kalkgranskog kan ha vært en del av arealet på grunn av at kalkberg stikker opp, men flybilde viser at akkurat disse arealene også var ganske åpne før hogst. Det forekommer mange plantearter som indikerer skog i den rikeste delen av gradienten (høyt kalkinnhold), bl.a. blåveis, vårerteknapp, tysbast og trollbær. Fuktige arealer har mye strutseving.

Høgstaudeskog er en *hensynskrevende* (NT) naturtype. Kalkgranskog er en *sårbar* (VU) naturtype. Begge disse er i svært dårlig tilstand og har liten verdi for biomangfold. Det er som sagt en vesentlig usikkerhet angående identifisering av eventuell kalkgranskog (granskog med oppstikkende kalkberg) og arealet har i tilfelle vært lite.

Lenger oppe er det et lite jorde med grasproduksjon og jordekanter mot veier og bebyggelse, samt en konteinerplass. Dette er for det meste åker og «skrotemark» med dertil hørende flora, bl.a. svartelistearter som parkslirekne og mellomvalurt i veikantene, og ellers ugras og nitrofile planter.

Rundt eldre bolighus og uthus vest i feltet er det plen som opprinnelig var slåtteeing eller beitemark (seminaturlig eng i henhold til NiN). Dette kommer godt fram i kantene der det ikke er slått like ofte med motorklipper. Arealet har en lang brukshistorikk som er umulig å resonnerer fram, men bruken har med årene favorisert engplanter med lave bladrosetter, samt grasarter. Det er mye prestekrage i området.

Seminaturlig eng er *sårbar* (VU) i Norge. Plenarealene rundt huset kan føres til denne typen. Plenslått har med årene favorisert de artene som tåler dette. Likevel er området meget artsrikt og bærer preg av at det er påført gjødsel i liten grad. Dette er en ganske vanlig naturtype i plener rundt gamle villaer og gårdstun i distriktet, og det har blitt populært å delvis slippe til blomsterprakten i mange hager. (Slik gammel plen er radikalt forskjellig fra f.eks. «ferdigplen», som er svært artsfattig og mangler helt urter og moser). Årlige kantslåtter langs offentlige veier har også produsert mye areal av denne typen, men disse er ofte mer påvirket av nitrogen og slåtten er «røffere» og har ikke det fine «plenpreget».

Veikantene inn mot feltet langs Nye Vestre Totenveg i øst har en ganske spesiell florasammensetning med store populasjoner av bl.a. stavklokke og storblåfjær, som er regionalt sjeldne arter. Vegkantene er ganske tørre mineraljordbakker. Grunnlendt, skiferprega jordsmonn finnes i et mindre areal oppover langs Nye Vestre Totenveg fra krysset ved Vestre Totenveg. Disse skrentene har til dels flora tilhørende åpne kalkskrenter, bl.a. en stor populasjon av en opplagt sjelden hårsveveart (ikke artsbestemt foreløpig).

Alle de nevnte naturtypene berøres av prosjektet, unntatt kantene mot offentlig vei (forrige avsnitt). Det er imidlertid viktig at disse rike veikantene skånes mot f.eks. maskinskader under arbeidet.

Artsmangfold

En del arter er nevnt over. Her omtales rødlistearter og svartelistearter i henhold til Artsdatabankens liste over rødlistearter fra 2015 ([Norsk rødliste for arter \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)) og fremmedartslista fra 2018 ([Fremmedartslista 2018 \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)).

Rødlistearter

Innafor det prosjekterte området forekommer med sikkerhet én rødlisteart. *Enghaukeskjegg* har en liten forekomst på ca. 10 planter sør for det eldre bolighuset, ganske nær Vestre Totenveg, i kant inn mot kratt. Her står den i engmatte sammen med andre engplanter. Arten er *hensynskrevende* (NT).

Stavklokke som er *hensynskrevende* (NT) vokser i mengder i veiskråningen langs Nye Vestre Totenveg, men dette er utafør planområdet.

Et funn fra 2000 av den *sårbare* (VU) sommerfuglen *slåttengrotvikler* ligger midt i planområdet. Funnet har en koordinatpresisjon på 100 meter og punktet er ikke beregnet med GPS (så det kan være ytterligere upresist). Denne sommerfuglen har prestekrage som næringsplante, og det er en viss sannsynlighet at en populasjon kan kobles til større forekomster av prestekrage i området, f.eks. rundt de eldre husa, men det kan også dreie seg om veikanter eller andre arealer i nærområdet.

Endringene har vært store i landskapet på over 20 år, og det er også mulig at den har forsvunnet. Arten er anonym og vanskelig å artsbestemme (mikroskopering av genitalier).

Fremmedarter (svartelistearter)

Parkslirekne har tre klonale forekomster i planområdet, som vist i kart. Arten er kategorisert med *svært høy risiko* (SE) i Norge. Den vokser typisk like utafør hager, dvs. forekomstene stammer ganske sikkert fra hageavfall. Denne arten kan slå seg voldsomt opp der den først er etablert, men den er avhengig av hjelp av mennesker på grunn av den neppe produserer modne frø. Der det vokser parkslirekne har alle andre plantearter vanskelig for å etablere seg.

Hagelupin er også en art med *svært høy risiko* (SE) i Norge. Det vokser noen få planter midt i planområdet, tydeligvis i en gammel traktorveg (se kartet). Plantene kan lett spre seg videre med frø.

Mellomvalurt kan bli ganske dominerende i næringsrike veikanter etc. dersom den får stå i fred. I tillegg er den ganske attraktiv, så den blir ofte dyrket i hager (inntil man oppdager hvor ekstremt villig den er). Den spres også lett med frø. I området finnes den sparsomt langs veien inn i boligfeltet. Mellomvalurt tilhører kategorien *høy risiko* (HI).

Kartet: Registreringer i området er lagt inn i Artskart ([Vis utvalg i kart | Artskart 2 \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)) og utsnitt vises her, filtrert på rødlista og svartelista plantearter i området. Feltene med parkslirekne er figurert som arealer (grå felter).

Spansk kjørvel tas med her, selv om den ikke direkte vokser i planområdet, men i veigrøfta mot Nye Vestre Totenveg. Lokalt på Toten og nå Gjøvik har den blitt et enormt problem fordi den invaderer rik barskog og andre frodige, kalkrike vegetasjonstyper. Den kommer fra gamle gårdshager hvor den har blitt dyrket som nytteplante. I Norge er den kategorisert som en art med *svært høy risiko* (SE). Spansk kjørvel spres lett med frø og den etablerer seg raskt i nye områder dersom den ikke stoppes.

Forslag til tiltak for å bevare og videreutvikle biomangfold i planområdet

Ulike tiltak kan gjennomføres av tiltakshaver for å oppnå målet, med varierende sikkerhet med hensyn til sluttresultat.

Utradering av svartelistearter

- Parkslirekne. Arten må sprøytes. Siden dette dreier seg om trolig tre klonale individer, bør det være lett å bli kvitt de tre forekomstene ved å sprøyte med Roundup eller tilsvarende preparat. Oppgraving er et dårlig alternativ fordi det trolig ikke er mulig å få med alle røtter, og at det kan virke mot sin hensikt, da rotformering er viktigste spredningsmåte. Forekomsten som står ved de gamle husa var dekket av en tømmerlunne. Denne må fjernes før sprøyting.
- Hagelupin kan sprøytes tilsvarende, eller graves opp. Plantene må da behandles som spesialavfall. Det er få planter, så det er lett å være målrettet.
- Spansk kjørvel er *ikke* tiltakshavers ansvar å bli kvitt, men det er å forvente at når den har etablert seg, vil den komme til å bli svært utbredt i veggrøfter i området.
- Mellomvalurt er en problemart så lenge veikanter ikke blir slått. Denne kan også lukes dersom ønskelig.
- Tiltak mot forekomstene av parkslirekne og hagelupin bør prioriteres raskt.

Bevaring av engmatte

Det anbefales at etablerte engmatter med intakt flora fjernes fra avmerkede arealer vist på kart. Mattene resirkuleres i grøntarealer i planområdet. Mattene står på ganske grunnlendt mark og må reetableres tilsvarende, i veikanter, tørre skråninger etc.

Mattene må oppbevares godt i byggefasen slik at de kan bevare sin opprinnelige struktur. Det vil si at de ikke over tid må legges i stabel eller liknende, og helst på areal som ikke er bløtt eller har mye ugras.

Dersom det er behov eller ønskelig for prosjektet kan også de resterende planarealene rundt huset som ikke er merket på kart benyttes på samme måte. Dette er biomangfold-rike arealer som ikke er mulig å kjøpe som plen i markedet, inkludert frø med såkalte «blomstereng-blandinger».

Bildet: Engmatter i de skraverte områdene anbefales å bli fjernet og resirkulert som eng/plen i grøntareal. Gul prikk i det søndre området markerer forekomst av enghaukeskjegg (NT).

Rødlisterarter knyttet til prestekrage

Ved å ta vare på de prestekragerike engmattene som er avmerket i kartet, vil det være mulig for slåtteengrotvikler å opprettholde en populasjon i området dersom arten fremdeles finnes. I det søndre avmerkede området på kartet finnes enghaukeskjegg (gul prikk). Arten kan følge med i engmatta som evt. blir brukt i revegetering.

Maskiner

Renhold av maskiner er viktig for å ikke spre frø og rotfragmenter av svartelisterarter inn i området.

Informasjon

Informasjon om tiltakene i forbindelse med prosjektet bør gis til beboere slik at de framover kan ha mulighet til å ivareta og skjøtte arealene på en god måte til fordel for folk og biomangfold.